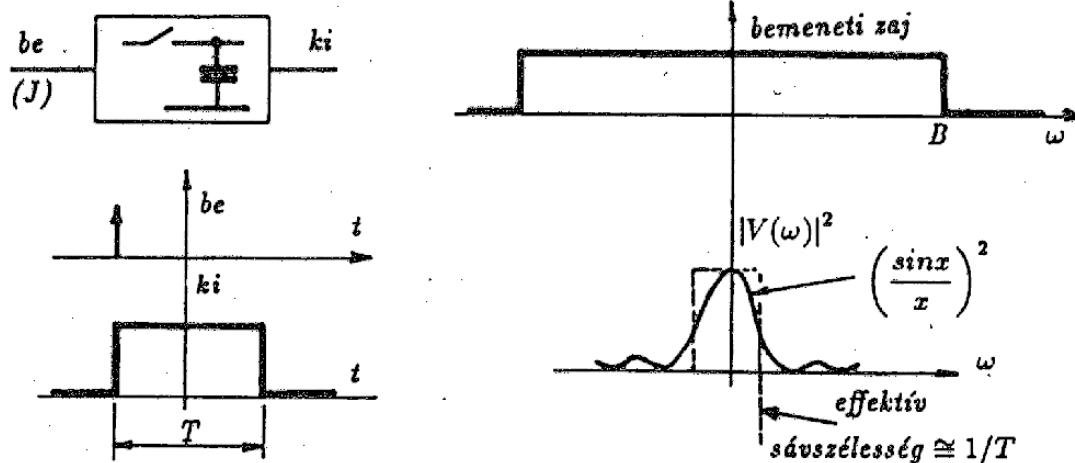
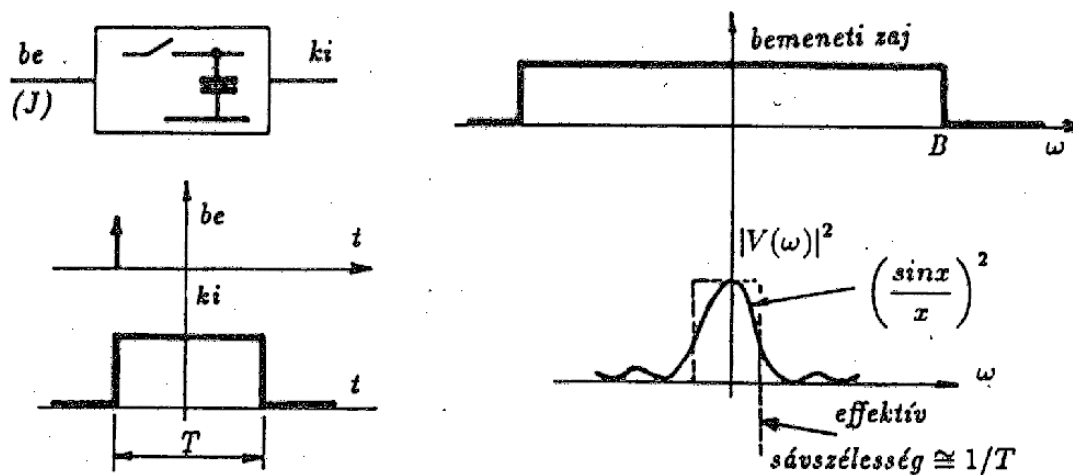

Integráló voltmérő

Ha sokáig mérünk: kiátlagoljuk a jelet
Milyen lesz ez a súlyfüggvény?

T idejű integrálás + delta függvény T ideig integrálva:
A súlyfüggvény: T széles impulzus

Ha a bemenő zaj B sávszélességű és P teljesítményű volt, akkor a kimeneti zaj:

$$P_{\text{zaj}} = \sigma_{\text{ki}}^2 = n_0 B_{\text{eff}} \simeq \frac{\sigma_{\text{be}}^2}{BT} .$$

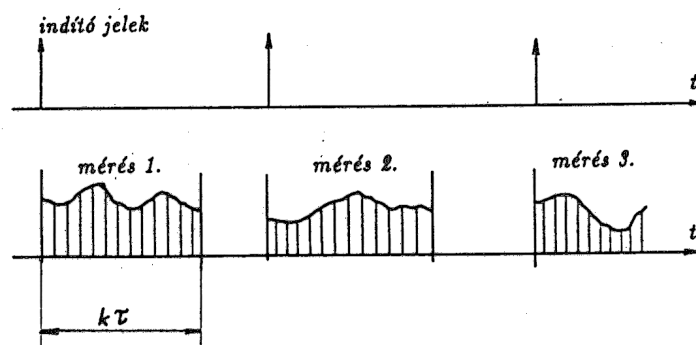
Integráló voltmérők integrálási ideje általában a hálózati feszültség periódusidejének egészszámú többszöröse!

Kváziperiodikus jelek detektálása zaj jelenlétében

Ötlet:

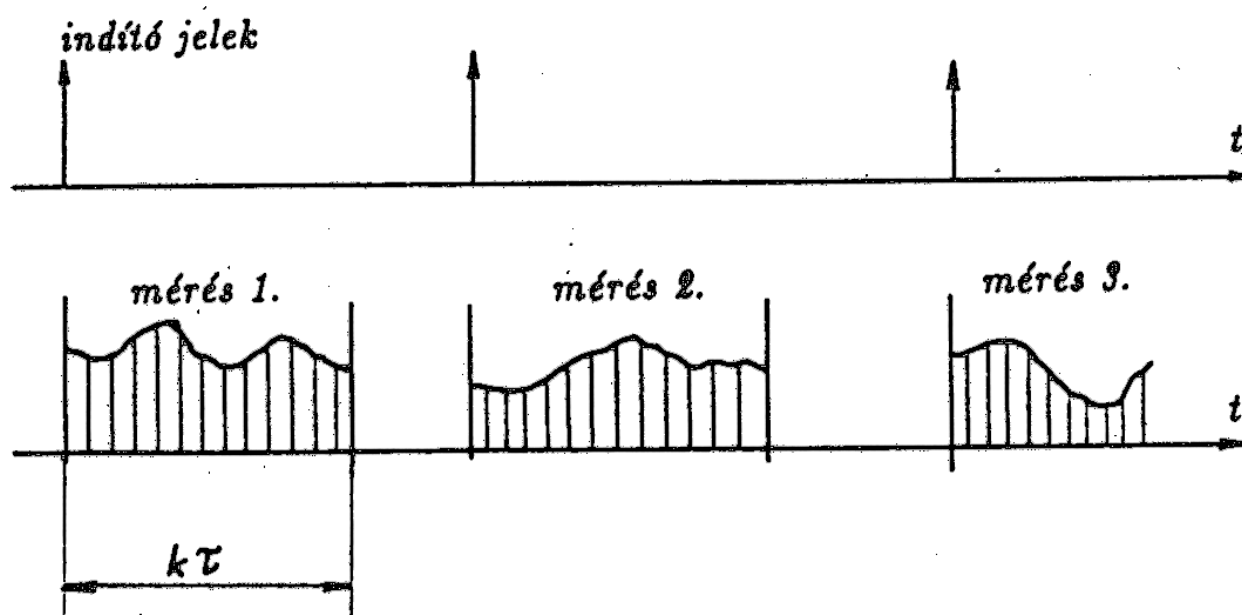
Nemperiodikus jelek $\rightarrow$ tegyük kváziperiodikussá!

Ezután integrálás/összegezés $\rightarrow$ kisebb zaj.

A fázis fontos - azaz vagy pontos fázismérés, vagy saját trigger szükséges:

τ időközönként k -szor minta, N -szer megismételve:

Milyen lesz a jel/zaj viszony?

Az átlagolás a hasznos jel amplitudóját N -szeresére növeli

N -szeresére növekszik a zaj teljesítménye (szórásnégyzete)

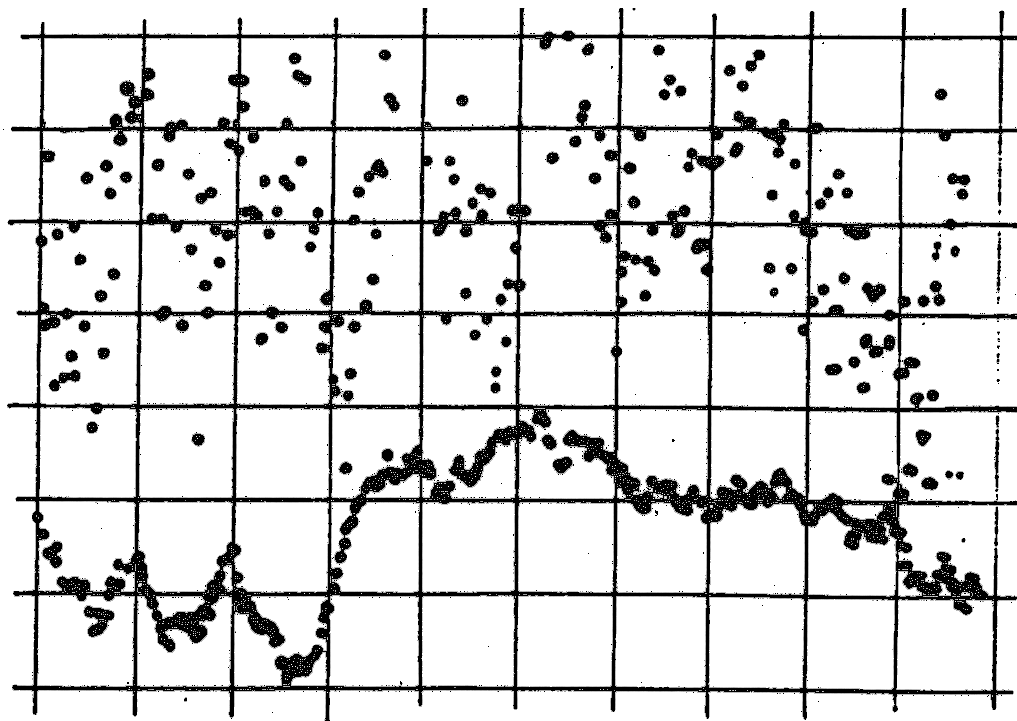
A jel/zaj javulás mértéke arányos $\sqrt{N}$ -vel!

$$\left[\frac{\text{jel}}{\text{zaj}} \right]_{1\text{mérés}} = \frac{v(i)}{\sqrt{\sigma^2}}$$

$$\left[\frac{\text{jel}}{\text{zaj}} \right]_{N\text{mérés}} = \frac{Nv(i)}{\sqrt{N\sigma^2}}$$

$$\left[\frac{\text{jel}}{\text{zaj}} \right]_{\text{javulás}} = \frac{1}{\sqrt{N}}$$

Macska + trigger: 64 átlagolás után sokkal jobb a jel!

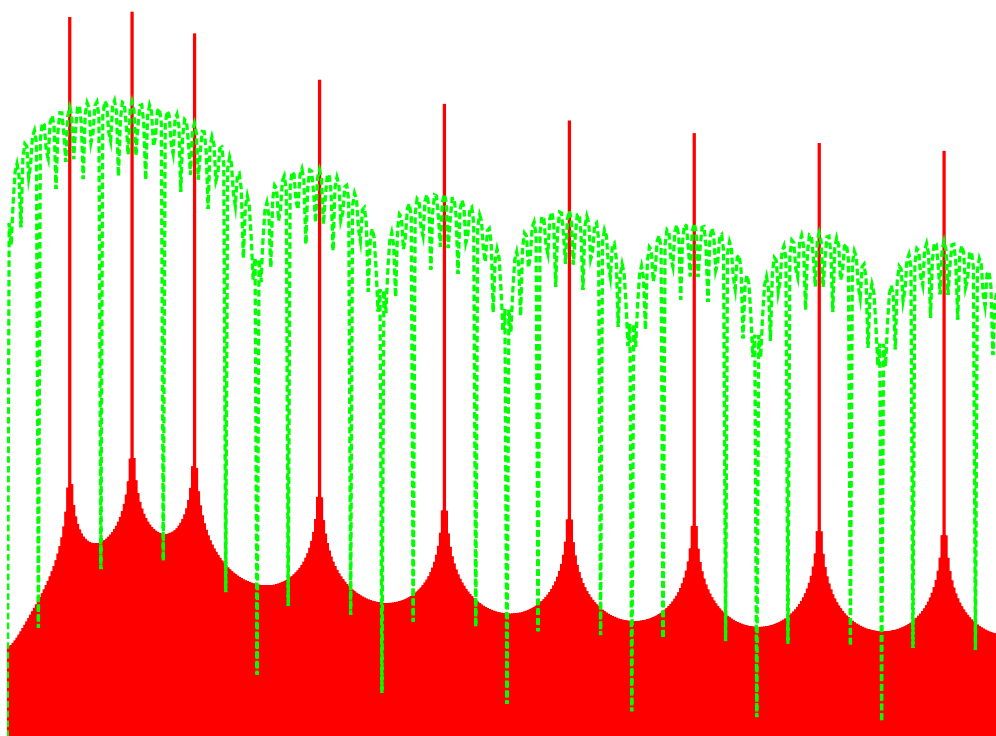
Összegezés/átlagolás: milyen lesz a frekvenciatartományban?

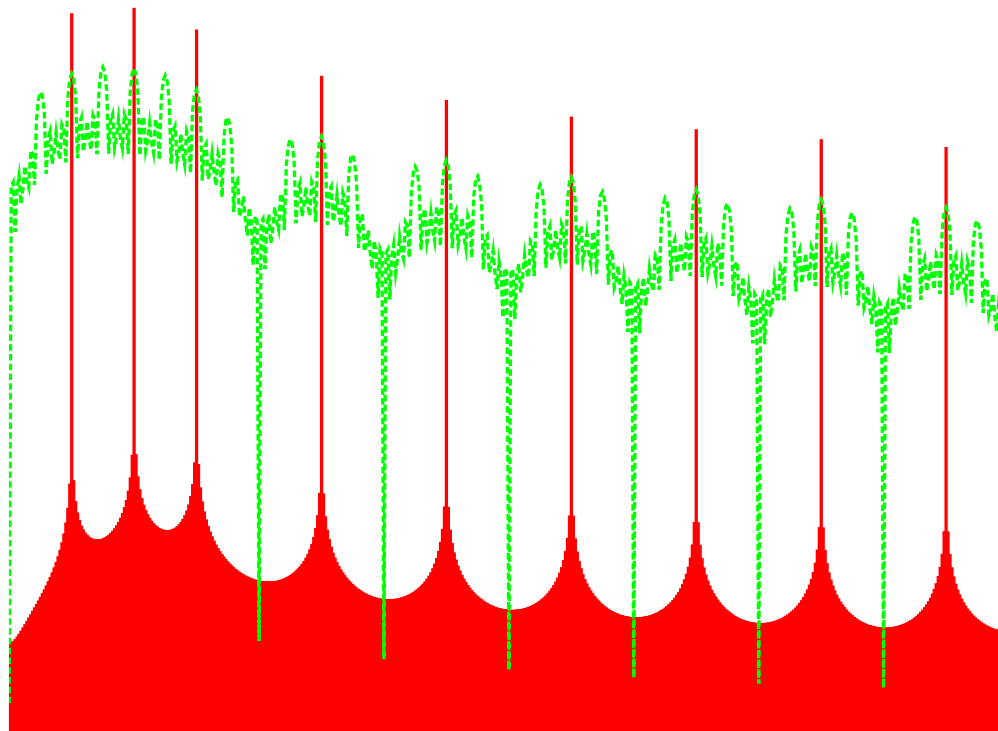
N db egymást T időközzel követő delta frekvenciaspektruma:

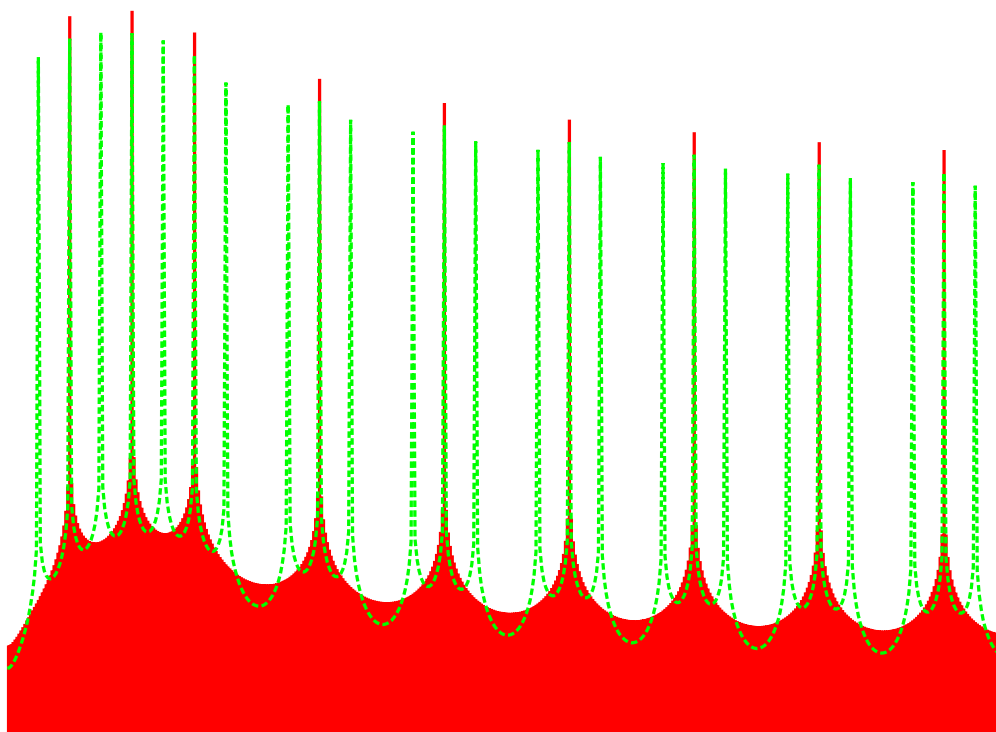
$$\begin{aligned}
 V(\omega) &= \frac{1}{N} \sum_{n=0}^{N-1} e^{-i\omega T} = \frac{e^{-i\omega T} - 1}{N(e^{-i\omega T} - 1)} \\
 &= \left(\frac{1}{N}\right) \left(\frac{1 - e^{-i\omega TN}}{1 - e^{-i\omega T}}\right) \left(\frac{e^{i\omega TN/2} e^{-i\omega T/2}}{e^{i\omega TN/2} e^{-i\omega T/2}}\right) =
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 &= \frac{1}{N} \frac{e^{i\omega TN/2} - e^{-i\omega TN/2}}{e^{i\omega T/2} - e^{-i\omega T/2}} e^{-i\omega T/2} \\
 \Rightarrow \\
 |V(f)| &= \frac{1}{N} \frac{\sin(\omega NT/2)}{\sin(\omega T/2)} = \frac{1}{N} \frac{\sin(\pi f NT)}{\sin(\pi f T)}.
 \end{aligned}$$

Minták számának növelése $\rightarrow$ fésűszerű karakterisztika - fésűs szűrő

I. Cf

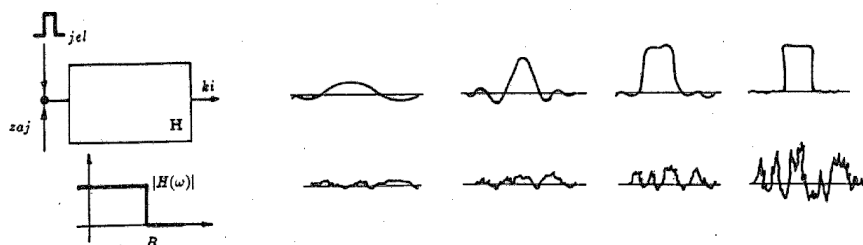

Illesztett szűrő: ismert jelalak amplitudójának mérése

Előzetes információ: ismerjük a jelalakot!

Mekkora az amplitúdó?

Példa: t szélességű négyszögimpulzus + fehérzaj:

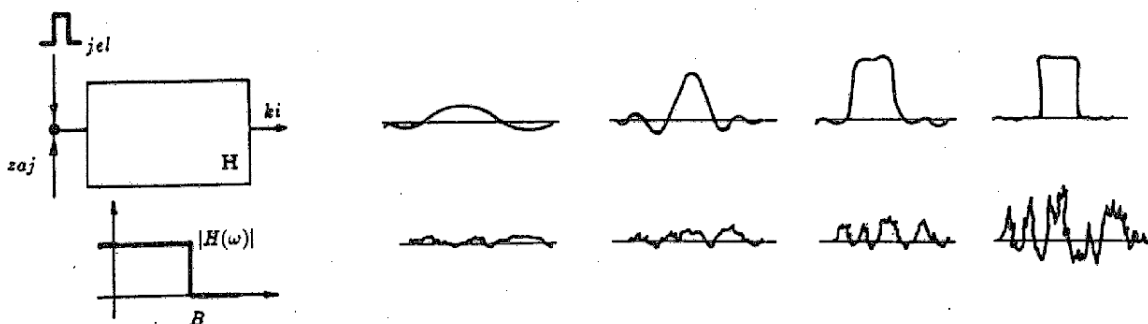

keressük az amplitudót egy H ideális aluláteresztő szűrővel:

H sávszélességének növelése: jel amplitudója egy darabig nő, majd állandó

H sávszélességének növelése: zaj amplitudója H -val arányosan nő

Hol az optimum?!

Másképpen: ha a bemenőjel alakja ismert:
milyen legyen az optimális $H(\omega)$ (vagy $h(t)$) a maximálisan pontos
amplitúdó méréshez?

Megoldás a S/N (SNR, Signal/Noise Ratio, jel/zaj viszony) maximumát
keressük $h(t)$ függvényében, digitalizált értékekre.

Legyen $\bar{h} = [h_i]$ a szűrő, az $\bar{x} = \bar{s} + \bar{n}$ szűrendő jel pedig a s jel + a n
zaj összege.

A szűrő kimenté:

$$y[n] = \sum_i (h[n - i])x[i]$$

$$\bar{y} = \bar{h} * \bar{x} = \bar{h} * \bar{s} + \bar{h} * \bar{n} = y_s + y_n$$

$$\begin{aligned} S/N &= \frac{|\bar{y}_s|^2}{E(|\bar{y}_n|^2)} = \frac{|\bar{h} * \bar{s}|^2}{E(|\bar{h} * \bar{n}|^2)} \\ &= \frac{\int d\omega |H(\omega)S(\omega)|^2}{E(\int d\omega |H(\omega)N(\omega)|^2)} \end{aligned}$$

De

$$\begin{aligned}
 E(|\bar{h} * \bar{n}|^2) &= E\left(\int d\omega |H(\omega)N(\omega)|^2\right) \\
 &= E\left(\int d\omega (H(\omega)N(\omega))(H(\omega)N(\omega))^*\right) \\
 &= E\left(\int d\omega (H(\omega)H(\omega)^*)(N(\omega)N(\omega)^*)\right) \\
 &= \bar{h}^* E(\bar{n}\bar{n}^*) \bar{h} = \bar{h}^* R_n \bar{h} \\
 &= \bar{h}^* \bar{h}
 \end{aligned}$$

, mivel fehérzaj esetén a zaj autokovariancia mátrixa $R = I$.

$$S/N = \frac{|\bar{h} * \bar{s}|^2}{\bar{h}^* \bar{h}}$$

Felső limit (Cauchy-Schwarz-Bunyakovszkij):

$$|\bar{a} * \bar{b}|^2 \leq (\bar{a}^* \bar{a})(\bar{b}^* \bar{b})$$

Így

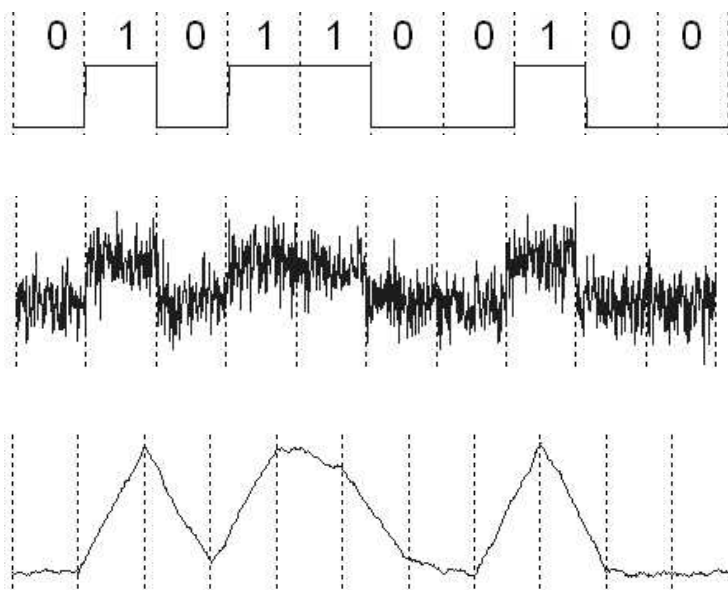
$$S/N = \frac{|\bar{h} * \bar{s}|^2}{\bar{h}^* \bar{h}} \leq \frac{(\bar{h}^* \bar{h})(\bar{s}^* \bar{s})}{\bar{h}^* \bar{h}} = \bar{s}^* \bar{s}$$

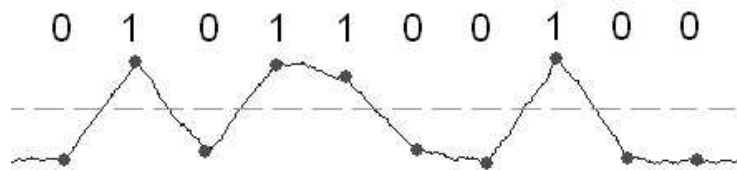
A maximumot akkor érjük el, ha $\bar{h} = \alpha \bar{s}$, azaz ha $h(t) = v(t_0 - t)$ (a konjugálás az első definícióban időbeli tükrözést jelent!).

Illesztett szűrő: megvalósítás pl. digitális szűrővel!

Hálózat frekvenciakarakterisztikája: $h(t) = v(t_0 - t)$!

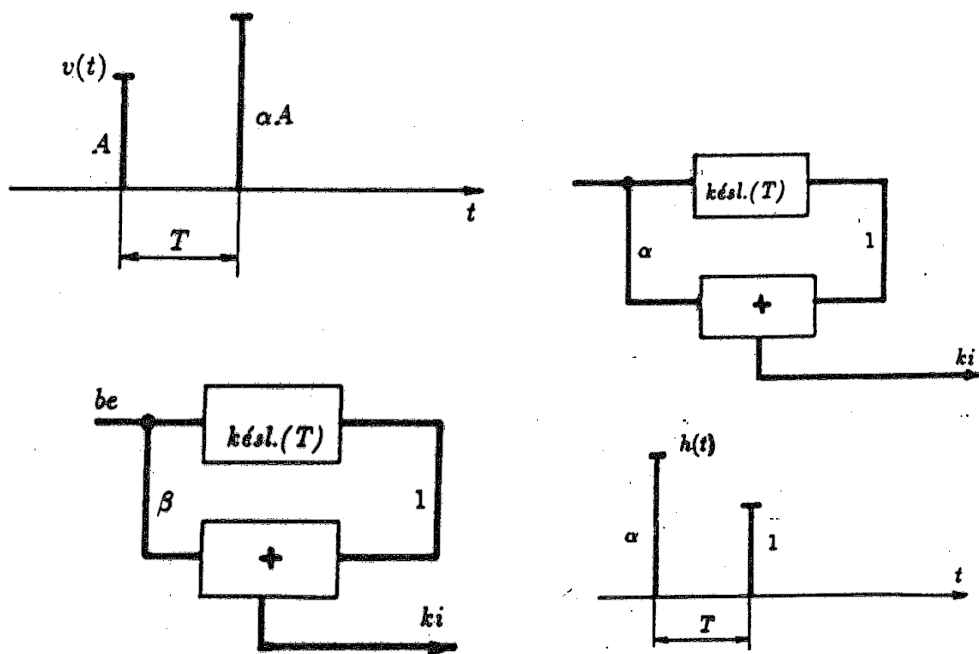
Digitális átvitelnél az illesztett szűrő maximalizálja a bit/hiba arányt is:

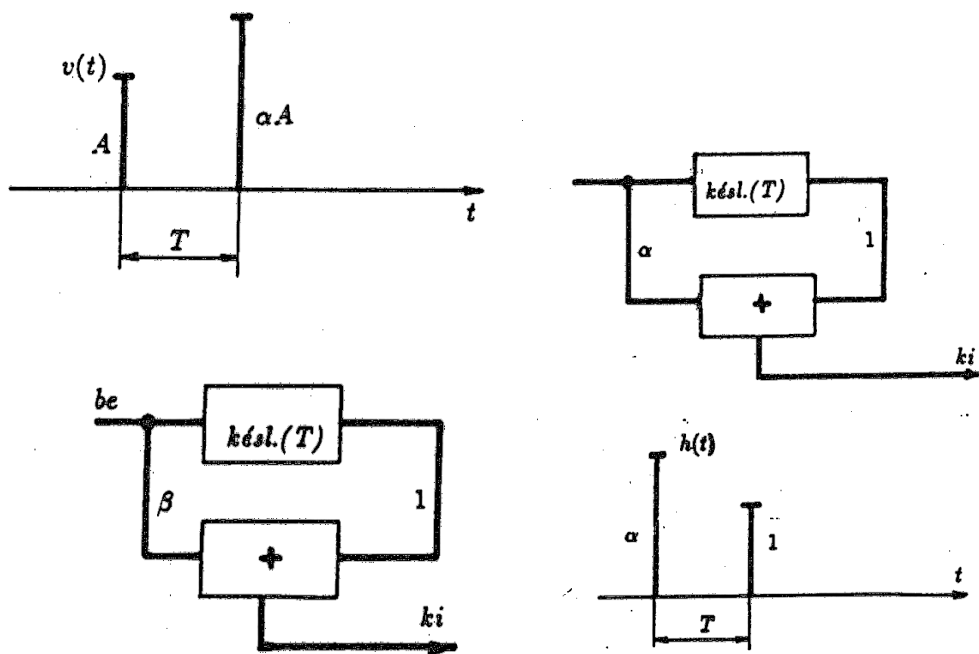

Bemenőjel két Dirac-delta, relatív α amplitúdóarány ismert: milyen az optimális hálózat ?

Két jel + zaj $\rightarrow$ egyetlen mérésből meghatározandó A

Hálózat egyszerű digitális (FIR) szűrő + β paraméter:

$$\frac{S}{N} = \frac{(A + A\alpha\beta)^2}{n_0^2(1 + \beta)^2}$$

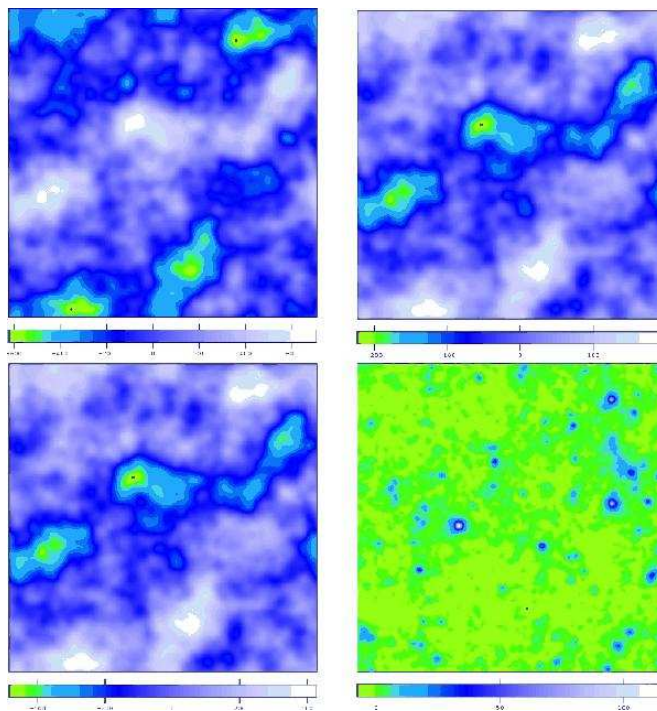
$$= \frac{A^2(1 + \alpha\beta)^2}{n_0^2(1 + \beta)^2}$$

$$\text{itt} \quad (n + \beta n_T)^2 = n^2 + 2\beta n n_T + \beta^2 n_T^2$$

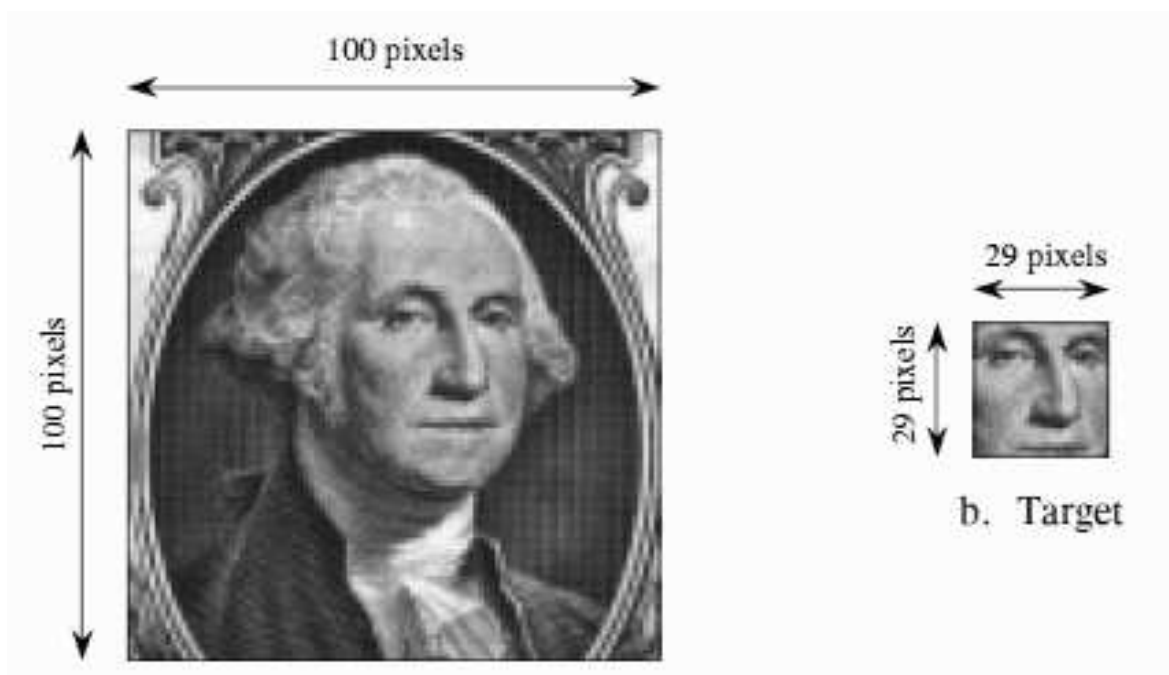
$$\frac{\partial}{\partial \beta} \left(\frac{S}{N} \right) \Rightarrow \beta = \alpha$$

A szélsőérték: $\beta = \alpha \Rightarrow$ az illesztett szűrő a megoldás!

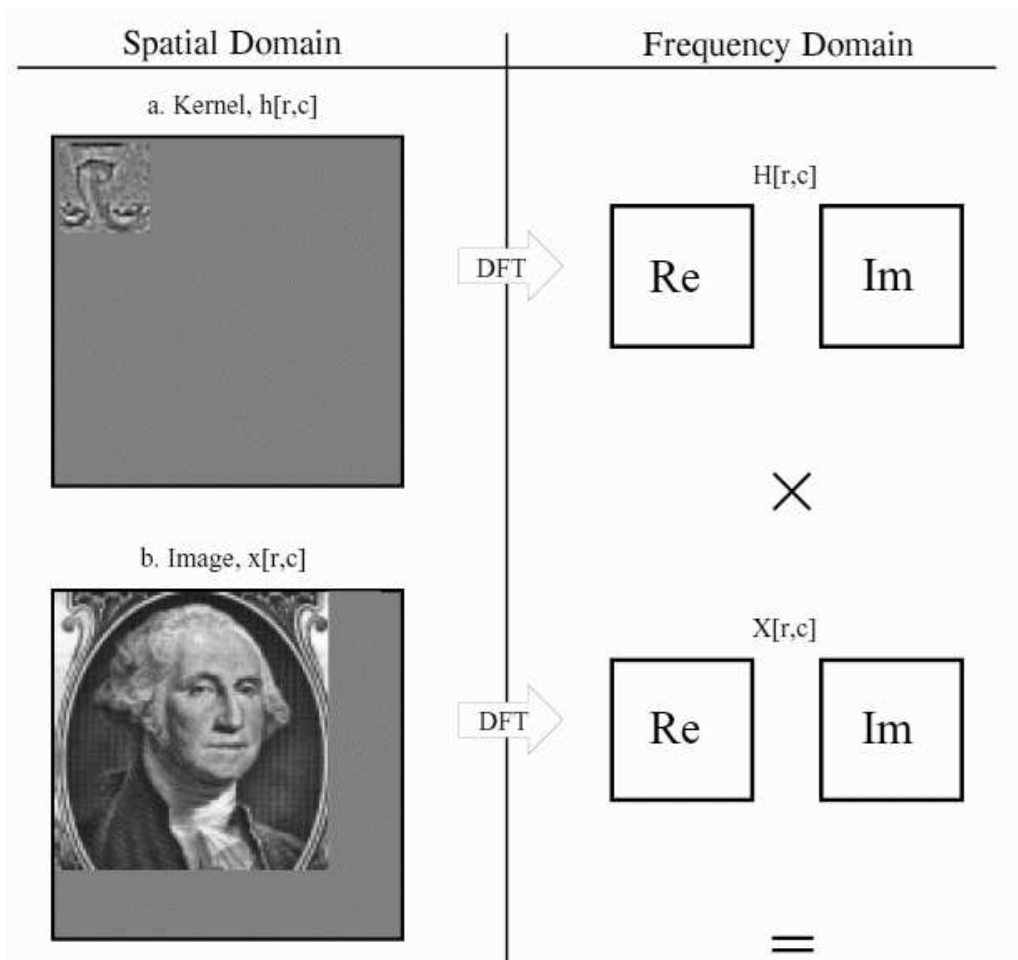
2D-ben is működik az eljárás: 3 frekvencia - pontforrások keresése:

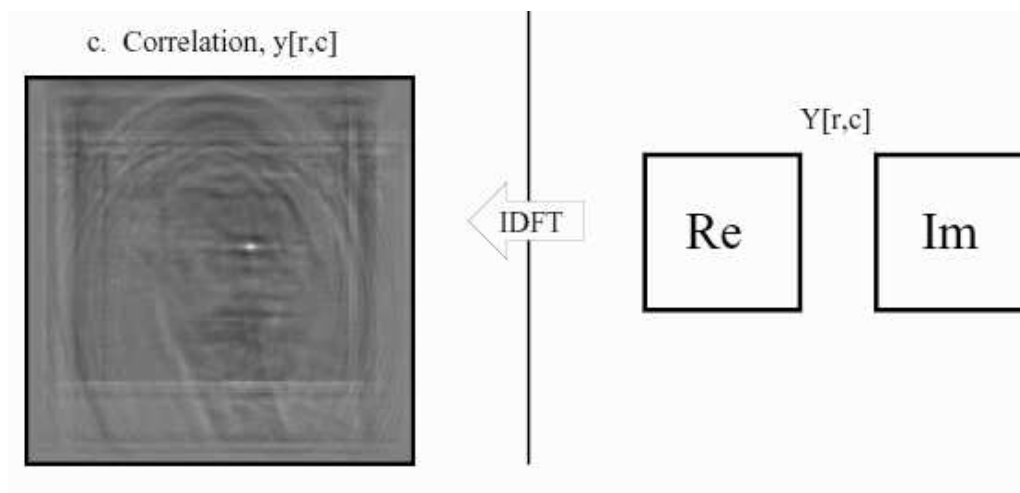

Korreláció vagy illesztett szűrő?

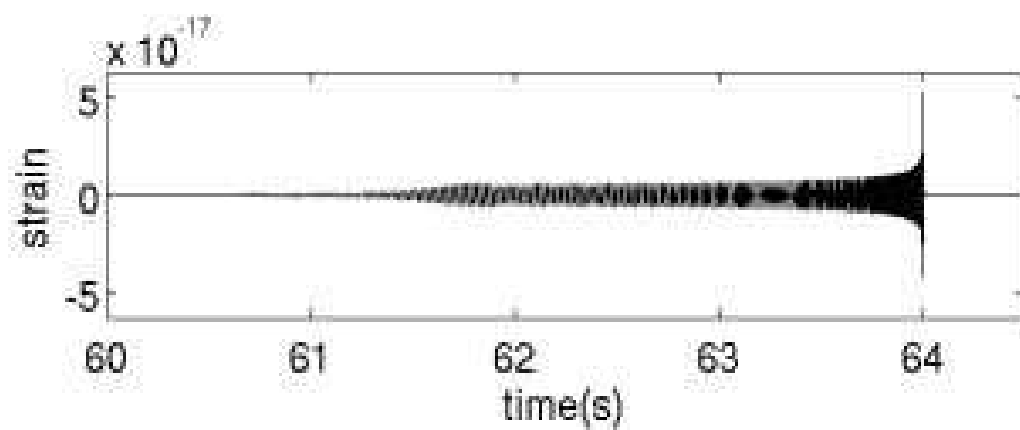

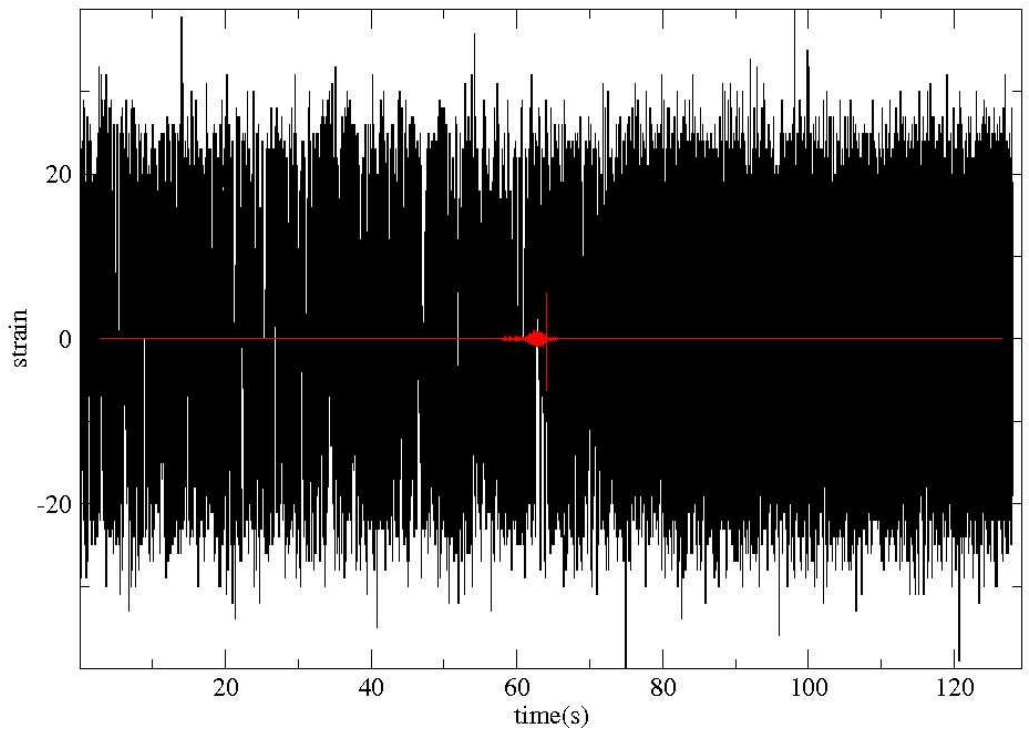

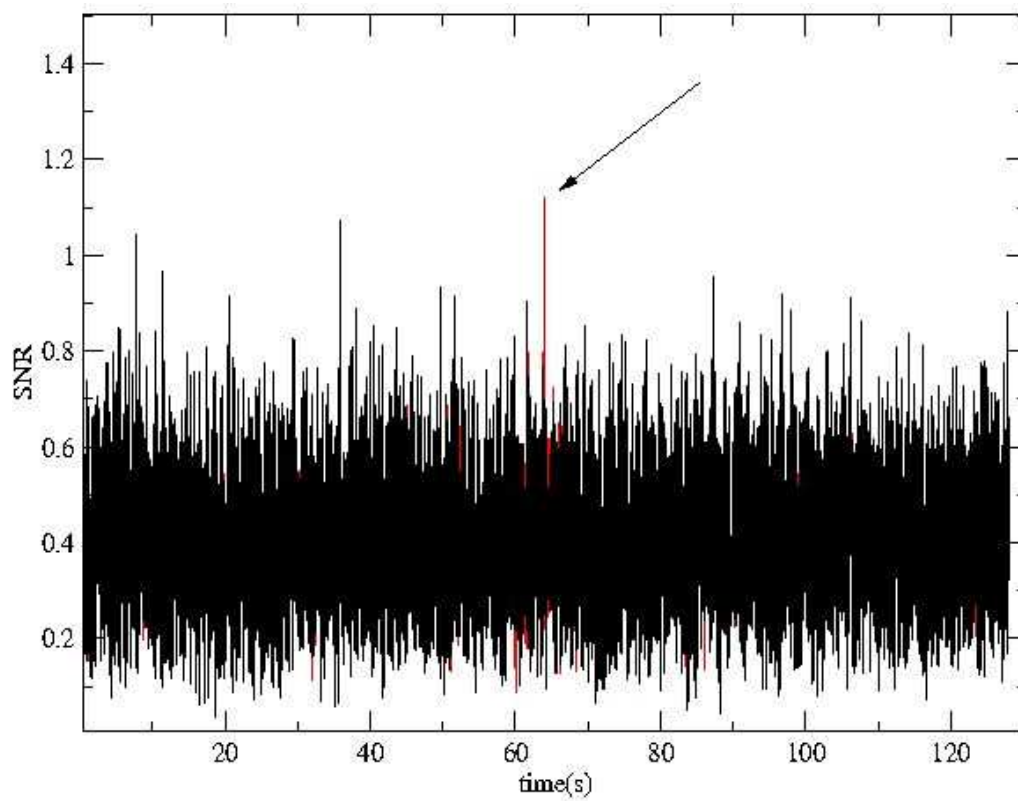

Gravitációs hullámok: első és másodfajú statisztikai hiba.

Wavelet transzformáció

Eddig vagy amplitúdó vagy frekvencia leírást követtünk $\delta(t - t_0)$ ill. $\sin x$, $\cos x$ bázissal.

$\sin x$, $\cos x$: időbeli eltolás operátorára invariánsak - sajátfüggvények.

Jelek kifejtése ortogonális bázisfüggvények szerint:

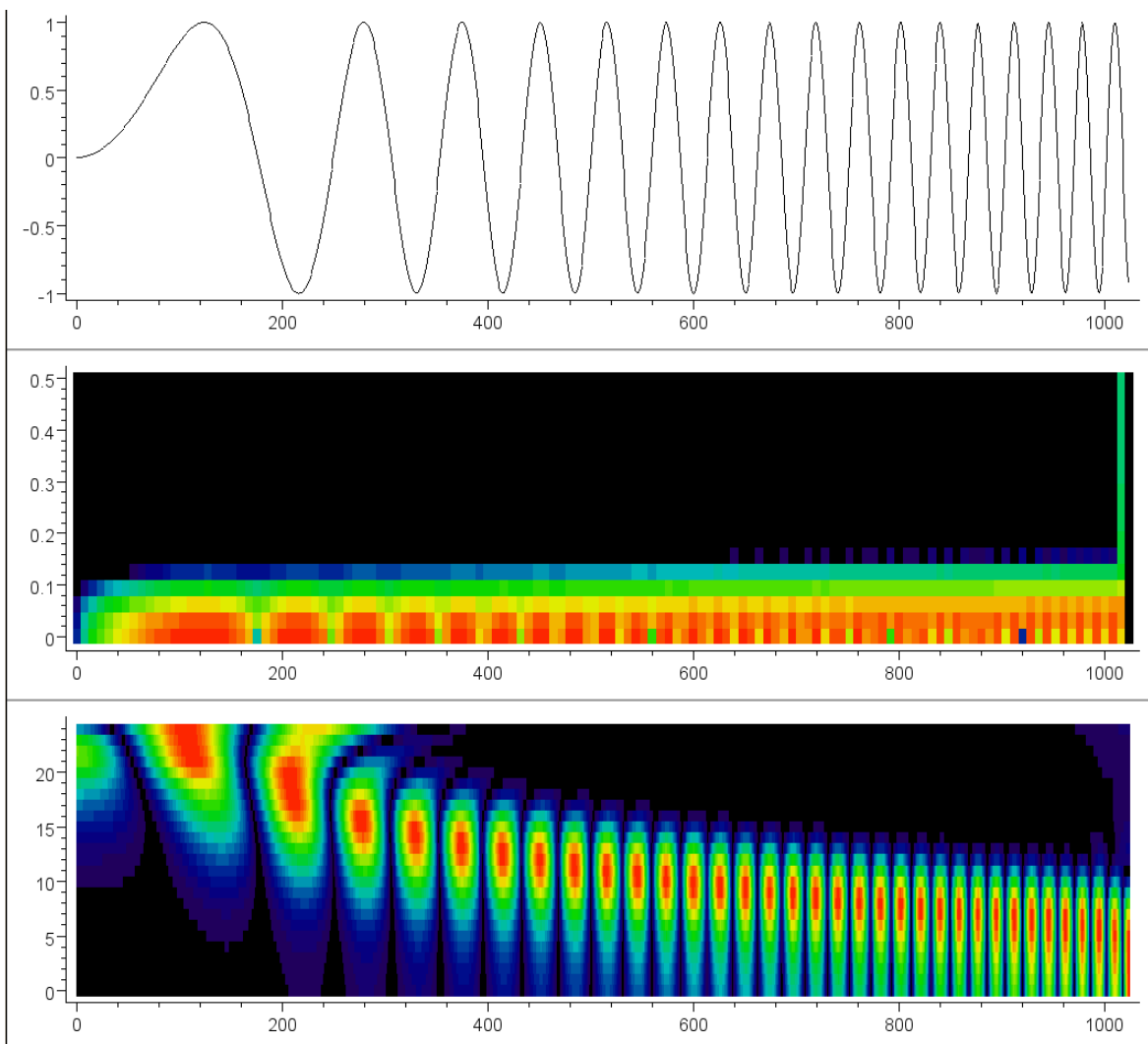
- Dirac-delta $\rightarrow$ amplitúdó-idő leírás
- $\sin$ és $\cos$ függvények $\rightarrow$ Fourier leírás

Példák:

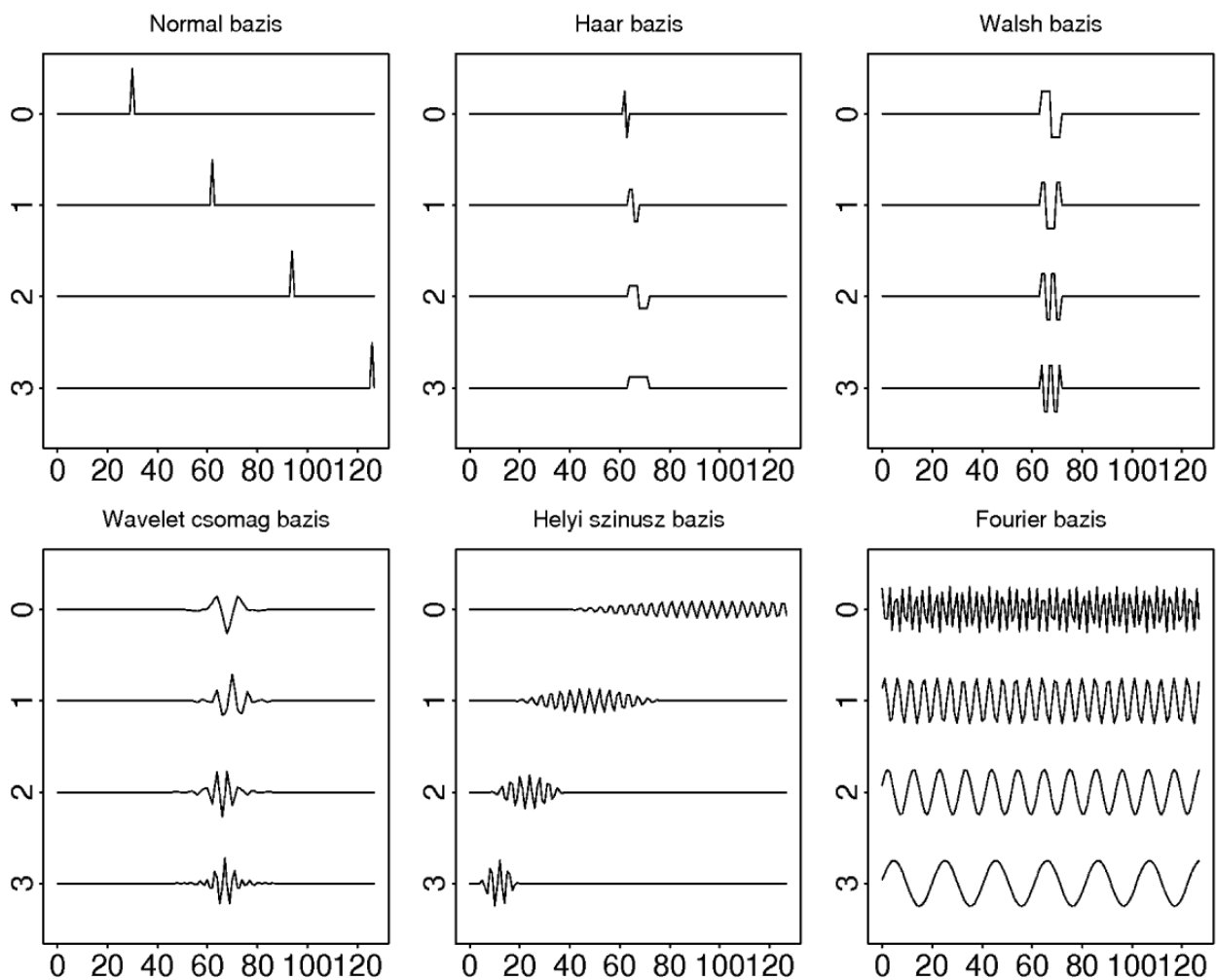
- konstans frekvenciájú jel
időben végtelen $\sin$ vagy $\cos$ hullám, de csak egy megadott frekvencián.
- rövid, Dirac-delta jellegű impulzus
Fourier-transzformáltja sok, nagyjából egyezőamplitúdójú $\sin$ és $\cos$ hullám:
a fázisok pontosan olyanok, hogy az impulzus előtt és után a hullámok kioltják egymást, de a megfelelő időpontban az impulzus megjelenik!

Időben növekvő frekvenciájú jel:

nem tudjuk egyik térben sem jól leírni (hosszú jelsorozat, széles spektrum).

Lehetséges más felbontás is - tetszőleges teljes bázisvektor-rendszer választható.

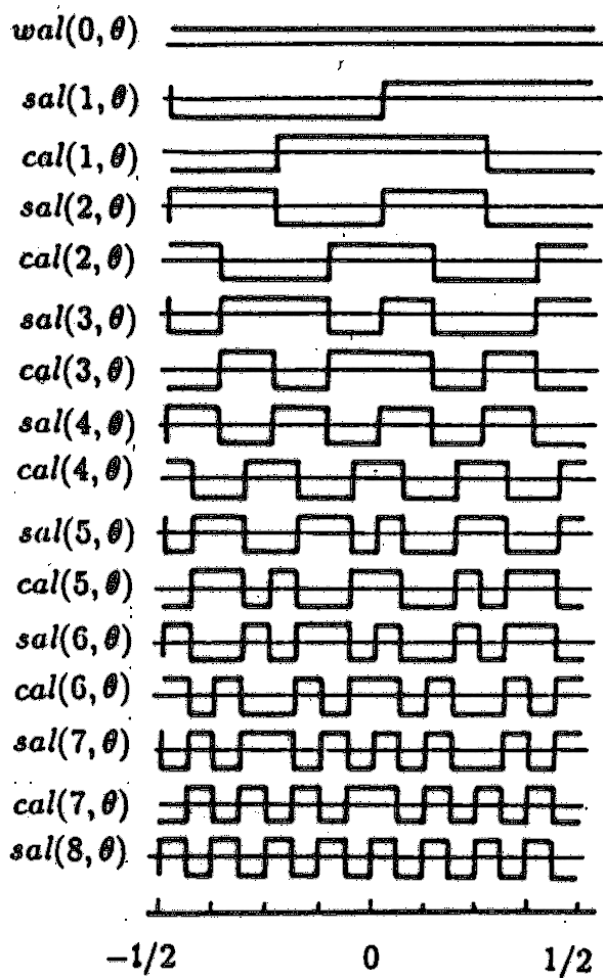
Egy általános bázisvektor-rendszer általában nem TONR rendszer.

Hasznos a (kvázi)-ortogonalitás - a teljesség általában feltétel.

Kvázi-ortogonalitás: a konvolúció komplikált / nem gyorsabb!

Walsh, Haar egyéb függvények - gyorsabb számolás pl. osztályozási problémákhoz, alakfelismeréshez.

Pl. Walsh bázis: $\sin x$, $\cos x$ előjele, DFT helyett csak összeadás.

Időben lokalizált bázist is lehet választani - ezt a DFT esetén is megtehetjük: csíkok a frekvencia-idő síkon

$\Delta f \times \Delta t$ méretű cellák.

A mintavételi törvény (legalább 2 minta a legmagasabb frekvenciából) korlátozza a cella minimális méretét (ugyanaz a korlát, mint a kvantummechanikai határozatlansági reláció esetén: a fázistérben FT kapcsolat itt is, ott is).

A szokásos idő- és frekvenciatartománybeli ábrázolás $\rightarrow$ speciális felbontás, ahol az adott cella egyik irányban végtelen kiterjedésű.

A síkot végtelen lehetséges módon fel lehet bontani a t és f csíkokon kívül!

Waveletek: speciális választás lokalizált cellákkal.

Frekvenciájuk viszonylag jól meghatározott ÉS időbeli (térbeli) helyzetük is korlátozott.

A minimális cellaméret itt is korlátos!

Diszkrét wavelet transzformáció (DWT) :

- rekurzív szűrés
- páros-páratlan tagokra decimálás (FFT algoritmus!)
- gyors FFT-vel összemérhető sebesség

A cellák területe megegyezik!

$\mathbf{x}$ (bemenő) adatokból $\rightarrow \mathbf{y} = \mathbf{D}_4\mathbf{x}$ kimenő transzformált.

$\mathbf{D}_4$ két FIR szűrő:

- páratlan sorok: $c_0, \dots, c_3$ simítást/integrálás
- páros sorok: $c_3, -c_2, c_1, -c_0$ különbségképzés/deriválás

Legyen a páros sorok kimenete 0 a konstans és a lineáris jelekre
 + legyen a mátrix inverze annak transzponáltja. (digitális szűrő technika: kvadratúra tükör szűrő) $\rightarrow$ 4 egyenlet, megoldás:

$$\begin{aligned} c_0 &= (1 + \sqrt{3})/4\sqrt{2} & c_1 &= (3 + \sqrt{3})/4\sqrt{2} \\ c_2 &= (3 - \sqrt{3})/4\sqrt{2} & c_3 &= (1 - \sqrt{3})/4\sqrt{2} \end{aligned}$$

A DAUB család többi tagja is hasonlóan generálható:

$$\begin{aligned} c_0 &= (1 + \sqrt{10} + \sqrt{5 + 2\sqrt{10}})/16\sqrt{2} & c_1 &= (5 + \sqrt{10} + 3\sqrt{5 + 2\sqrt{10}})/16\sqrt{2} \\ c_2 &= (10 - 2\sqrt{10} + 2\sqrt{5 + 2\sqrt{10}})/16\sqrt{2} & c_3 &= (10 - 2\sqrt{10} - 2\sqrt{5 + 2\sqrt{10}})/16\sqrt{2} \\ c_4 &= (5 + \sqrt{10} - 3\sqrt{5 + 2\sqrt{10}})/16\sqrt{2} & c_5 &= (1 + \sqrt{10} - \sqrt{5 + 2\sqrt{10}})/16\sqrt{2} \end{aligned}$$

Asszimetrikus esetek, más paraméter sorrend a mátrixban + más jelekre kirótt 0 feltételek a simításnál: különböző wavelet családok generálhatók.

$$\begin{array}{c}
 \left[\begin{array}{c} y_1 \\ y_2 \\ y_3 \\ y_4 \\ y_5 \\ y_6 \\ y_7 \\ y_8 \\ y_9 \\ y_{10} \\ y_{11} \\ y_{12} \\ y_{13} \\ y_{14} \\ y_{15} \\ y_{16} \end{array} \right] \xrightarrow{\text{mátrix}} \left[\begin{array}{c} s_1 \\ d_1 \\ s_2 \\ d_2 \\ s_3 \\ d_3 \\ s_4 \\ d_4 \\ s_5 \\ d_5 \\ s_6 \\ d_6 \\ s_7 \\ d_7 \\ s_8 \\ d_8 \end{array} \right] \xrightarrow{\text{sorbarakás}} \left[\begin{array}{c} s_1 \\ s_2 \\ s_3 \\ s_4 \\ s_5 \\ s_6 \\ s_7 \\ \frac{s_8}{d_1} \\ d_2 \\ d_3 \\ d_4 \\ d_5 \\ d_6 \\ d_7 \\ d_8 \end{array} \right] \xrightarrow{\text{mátrix}} \left[\begin{array}{c} S_1 \\ D_1 \\ S_2 \\ D_2 \\ S_3 \\ D_3 \\ S_4 \\ D_4 \\ \frac{d_1}{d_1} \\ d_2 \\ d_3 \\ d_4 \\ d_5 \\ d_6 \\ d_7 \\ d_8 \end{array} \right] \xrightarrow{\text{sorbarakás}} \left[\begin{array}{c} S_1 \\ S_2 \\ S_3 \\ \frac{S_4}{D_1} \\ D_2 \\ D_3 \\ D_4 \\ \frac{D_4}{d_1} \\ d_2 \\ d_3 \\ d_4 \\ d_5 \\ d_6 \\ d_7 \\ d_8 \end{array} \right]
 \end{array}$$

Végül: két $\mathcal{S}$ + a $\mathcal{D}$ + D , d wavelet együttthatók

DWT: ortogonális mátrixtranszformációk sorozata $\rightarrow$ a DWT inverze az eljárás megfordításából áll!

Ez hasonlít az FFT CT-re:

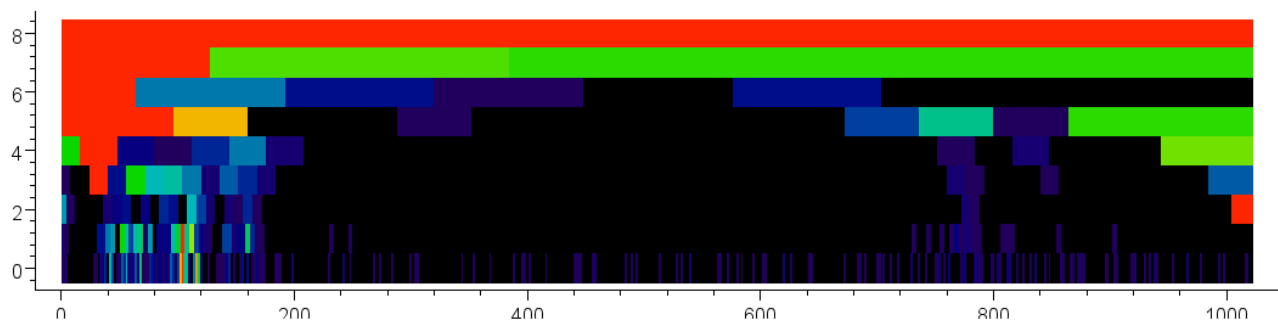
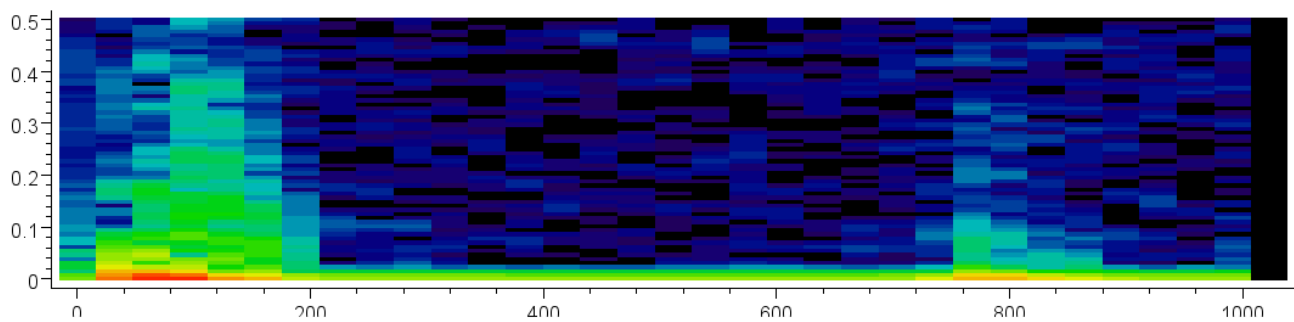
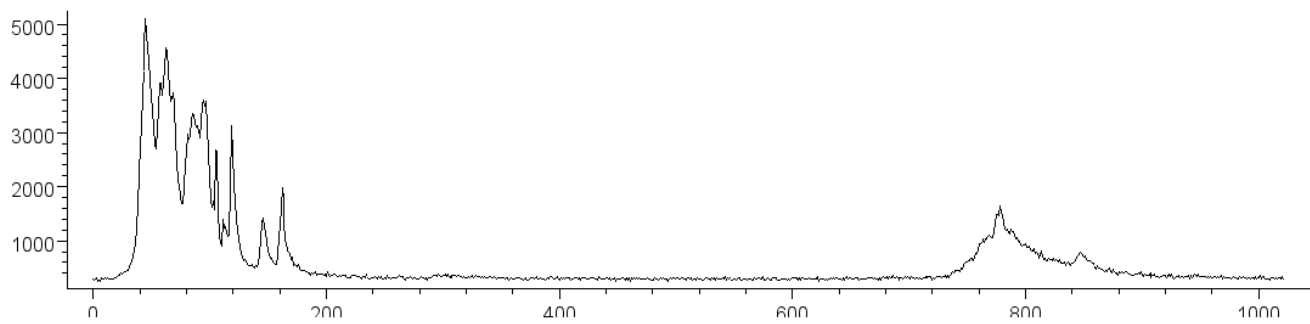
DWT mátrixszorzások $\rightarrow$ lepkeűvelet
simított adatok kiválogatása $\rightarrow$ FFT rendezés /bit-reverzálás

De más, mint az FFT CT:
FFT: minden lépésben 2^n pont
DWT: adatok száma lépésenként feleződik

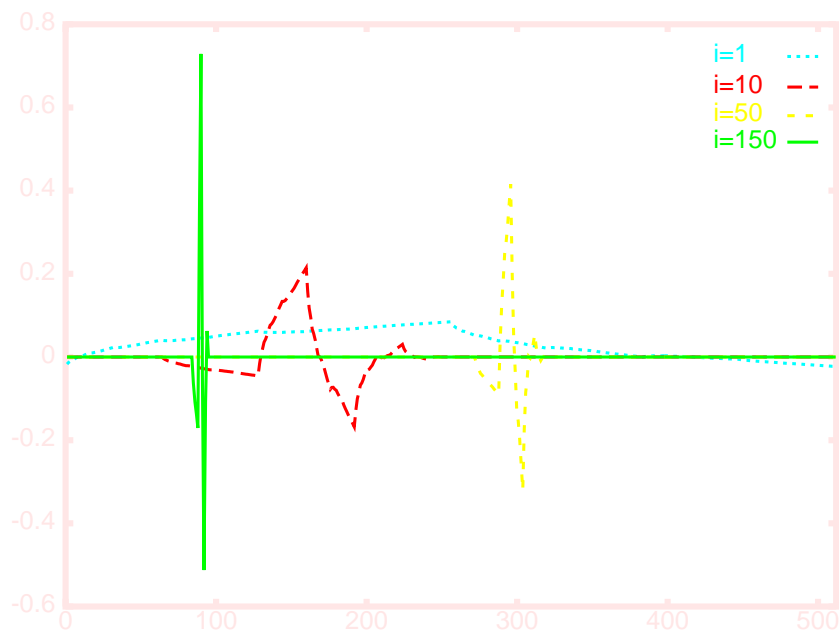
DWT fázistér: hierarchikusan felépítés
minden lépésben dupla a frekvencia és feleződik a pontok száma (lehetne másképp is, de az nem DAUB).

Alacsony frekvenciák értéke pontos DE nem tudjuk, hogy mikor történik?
Magas frekvenciák értéke pontatlan DE tudjuk, hogy mikor történik!

Wavelet függvény : inverz DWT segítségével megkapható:

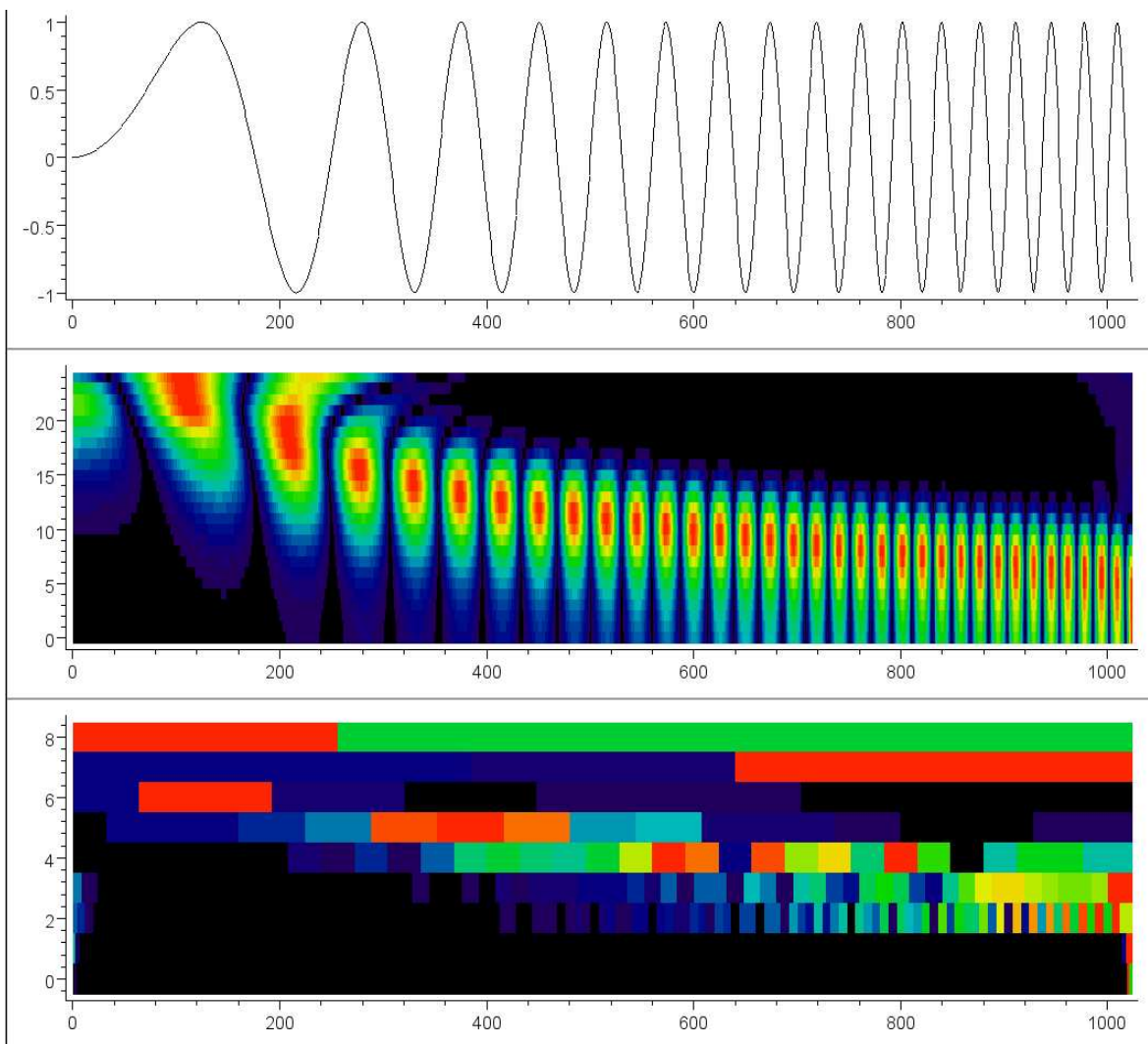
$i = 150$: (128, 255) intervallum,

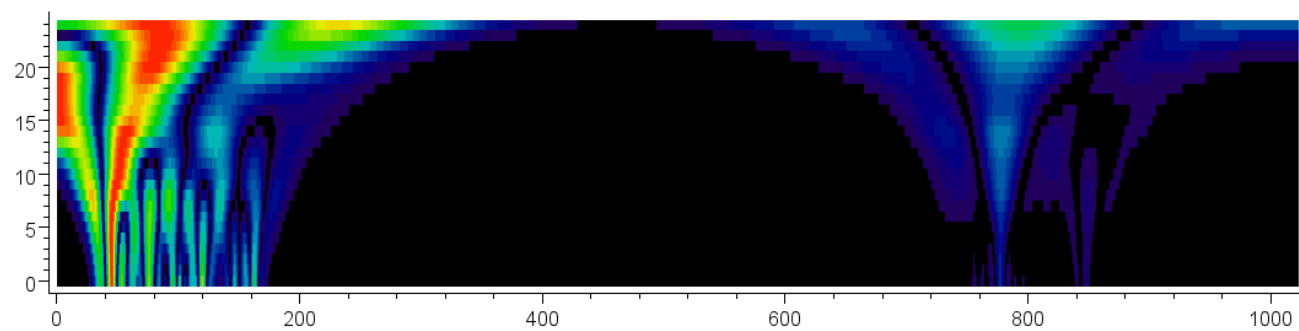
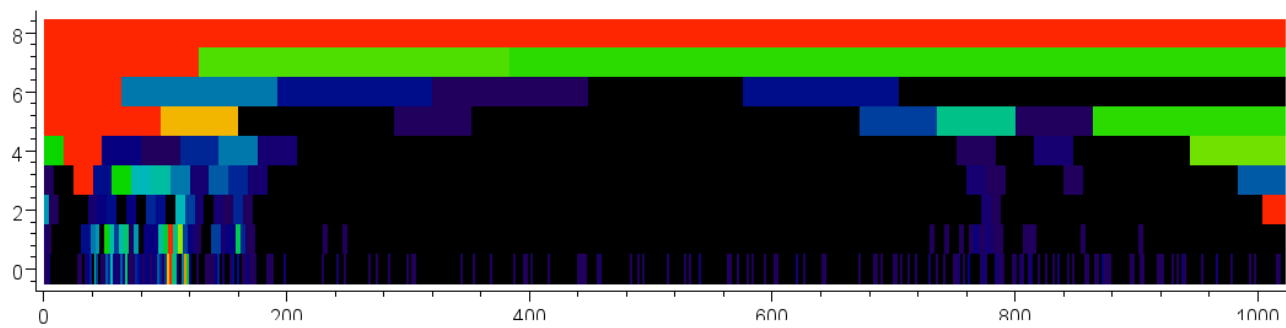
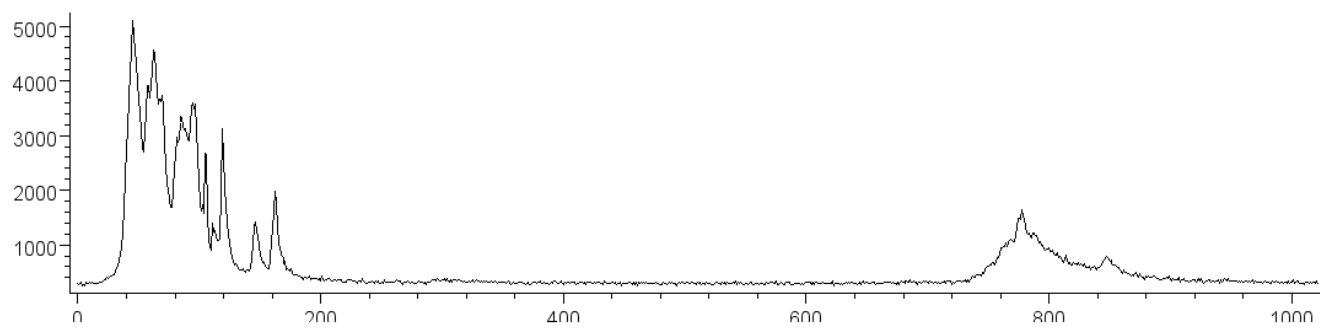
$$x = (150 - 128) / (256 - 128) * 512 = 88$$

$i = 50$: (32, 63) intervallum, $x = (50 - 32) / (64 - 32) * 512 = 288$

A DAUB4 deriváltak nem mindenhol folytonosak, a jobb oldali derivált nem mindenhol létezik!

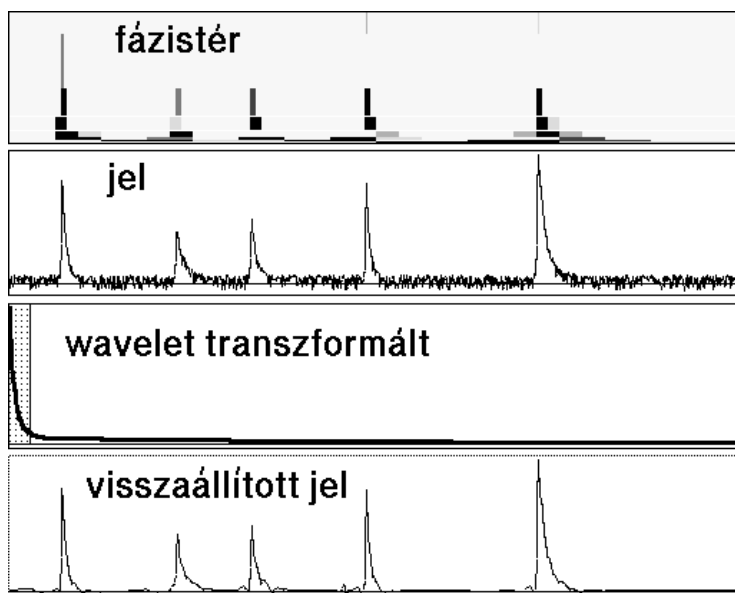
Folytonos eset: a cellák átfedhetnek, a wavelet paraméterek nem függetlenek (pl. osztályozásnál nem okoz gondot).

Wavelet alkalmazások

exponenciális lefutású impulzusok zajjal:

A fázistérben csak a $512/32$ legnagyobb értéket tartottuk meg.
Rossz zajtömörítés: javul a jel/zaj viszony!

l. W/g1.sh

Veszteséges tömörítés: az amplitúdó és a hely is tárolandó!

Minimax tulajdonság: a wavelet az összes ortonormált bázis közül a Shannon entrópia szerint a *legrövidebb* leírása az adatoknak és a bázisfüggvényeknek!

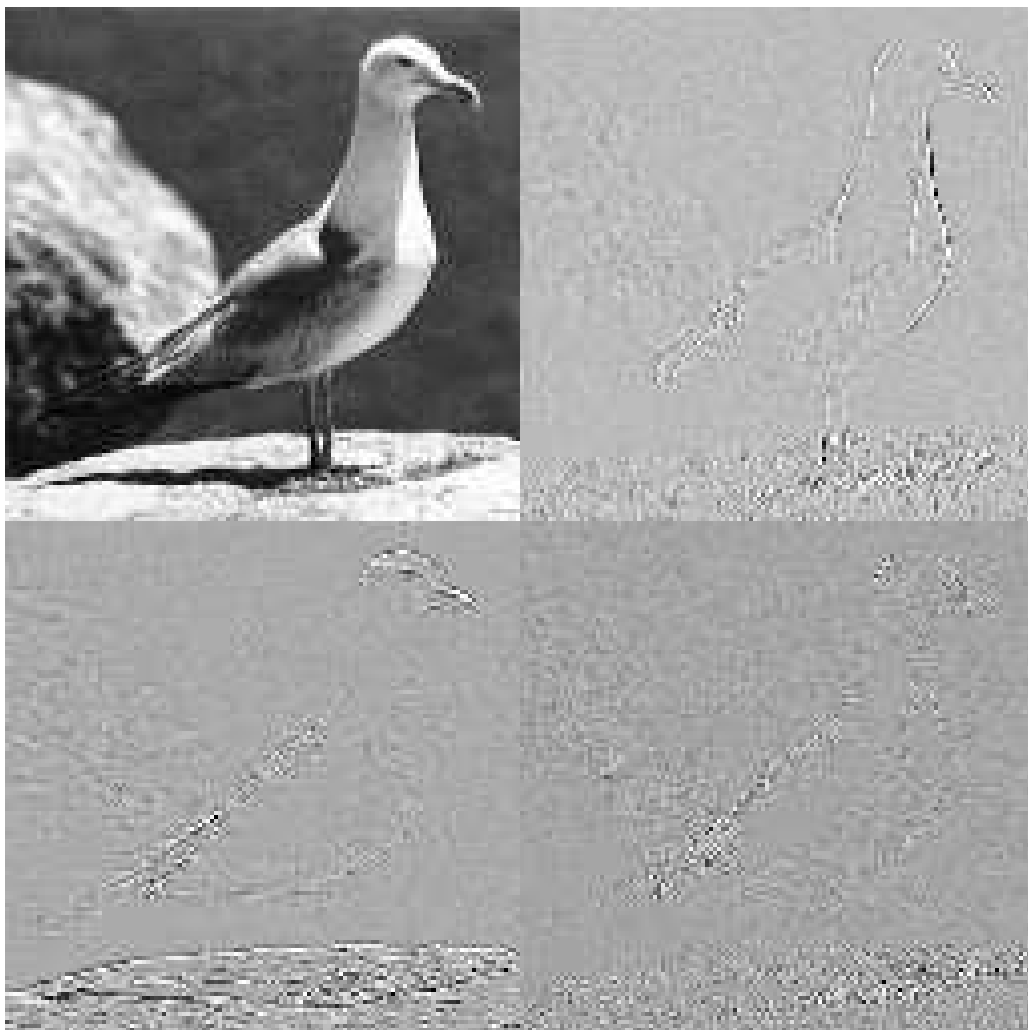
N dimenziós DWT az FFT-hez hasonlóan dimenzióként végezhető.

$N=2$: képfeldolgozás, ahol az élek megőrzése fontos:
wavelet tömörítés, nagyság szerint válogatott komponensek $\rightarrow$ kevesebb paraméter, DE nemlineáris! $\rightarrow$ JPEG tömörítési algoritmusban meghatározó szerep!

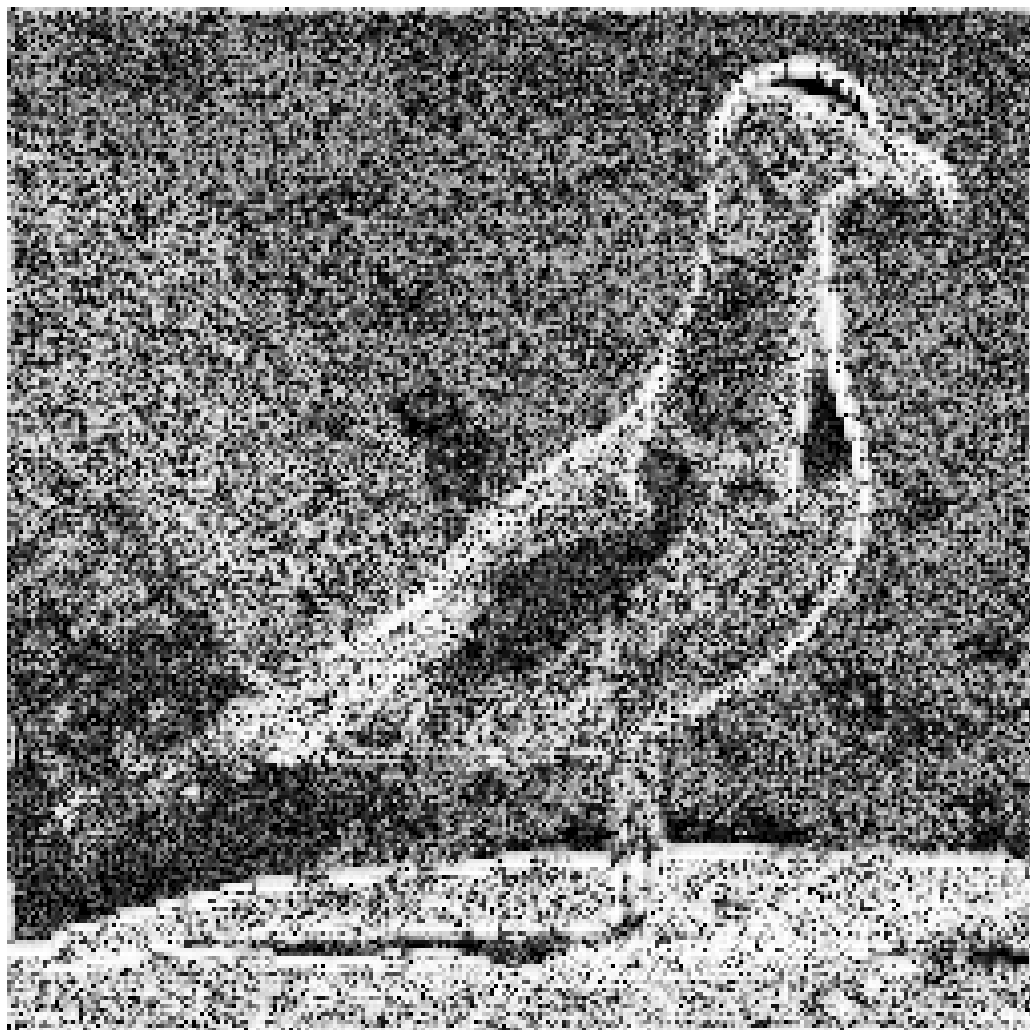

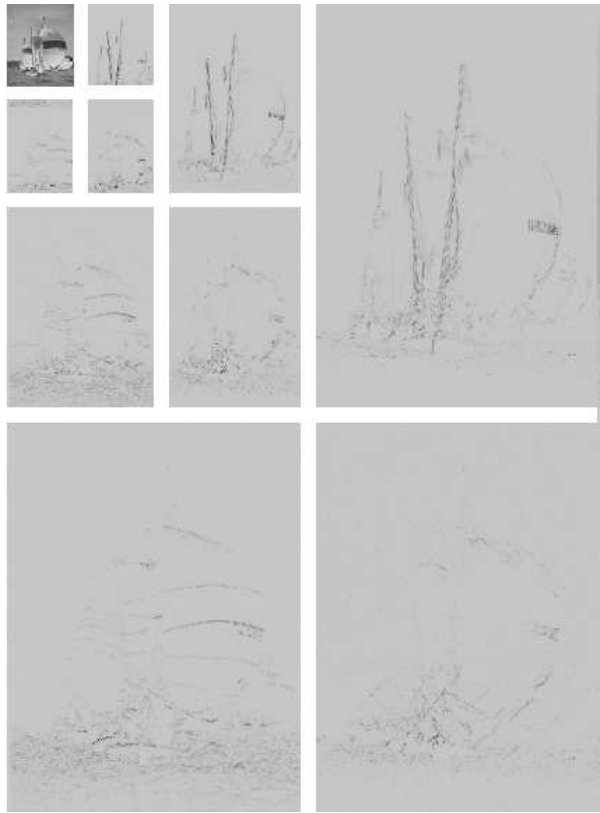
DWT első szintje:

A visszaállított és az eredeti különbsége :

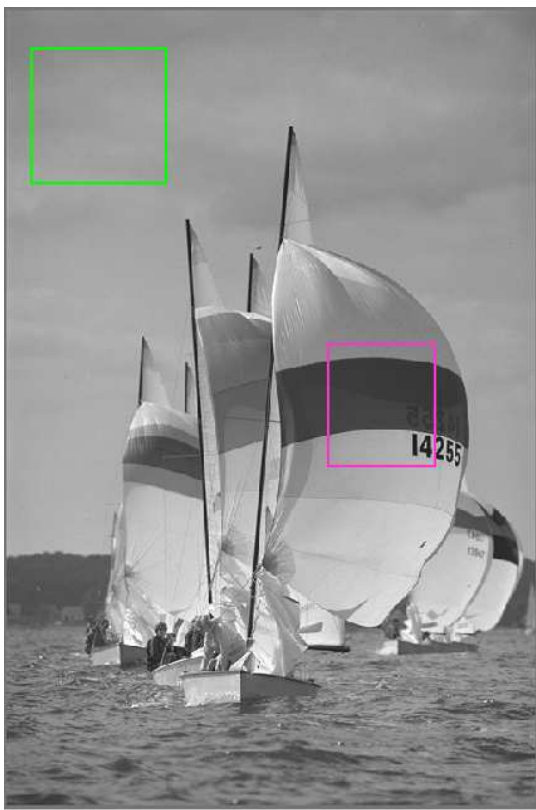

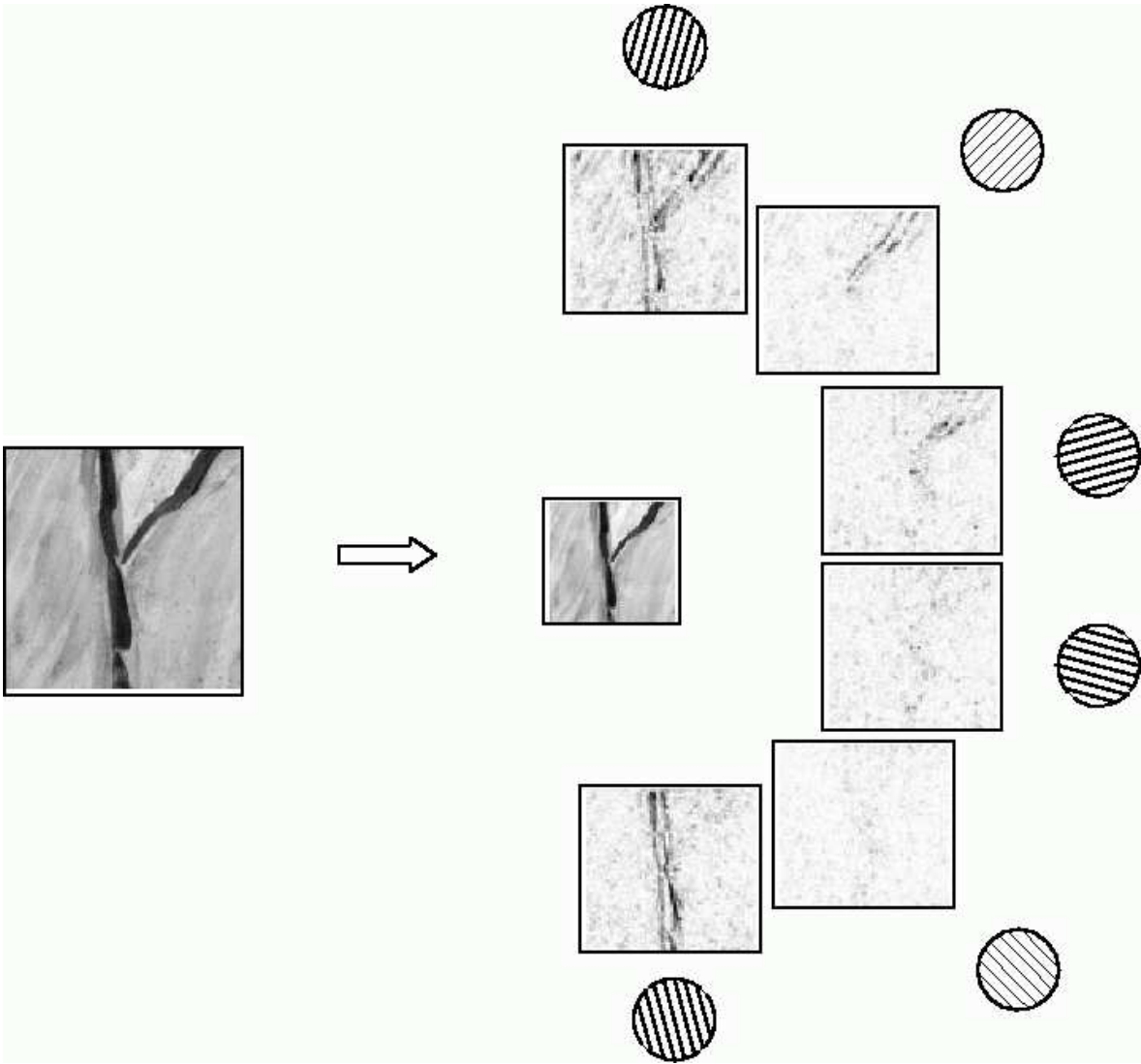

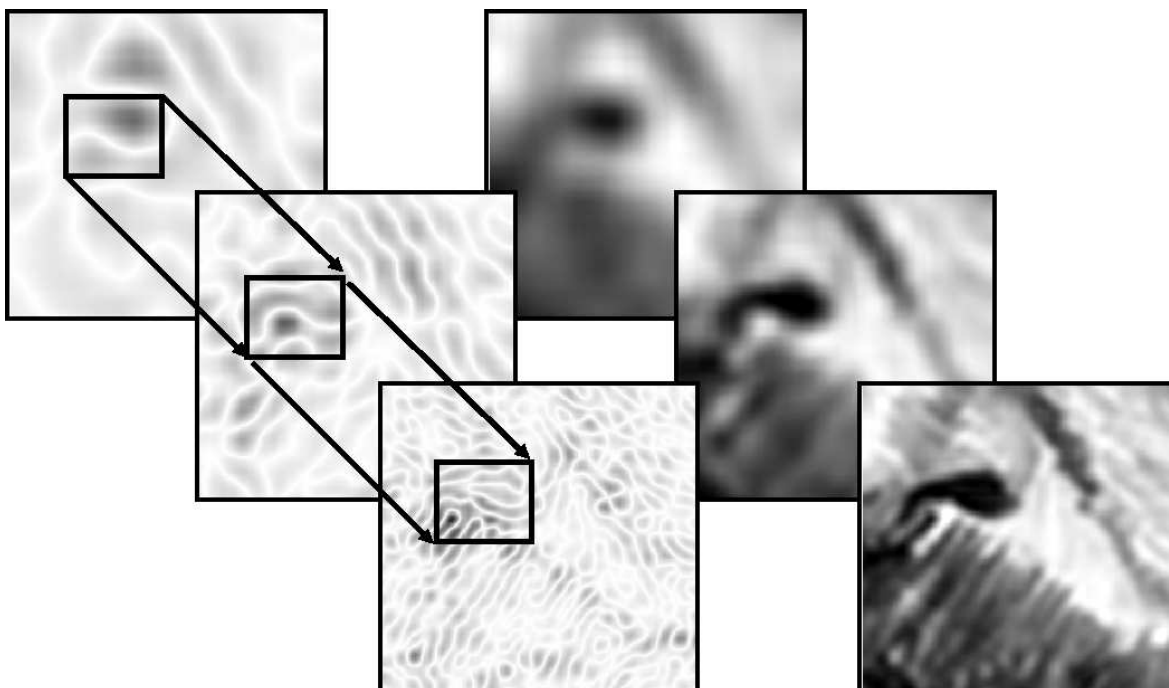

Osztályozás wavelet együtthatókkal:

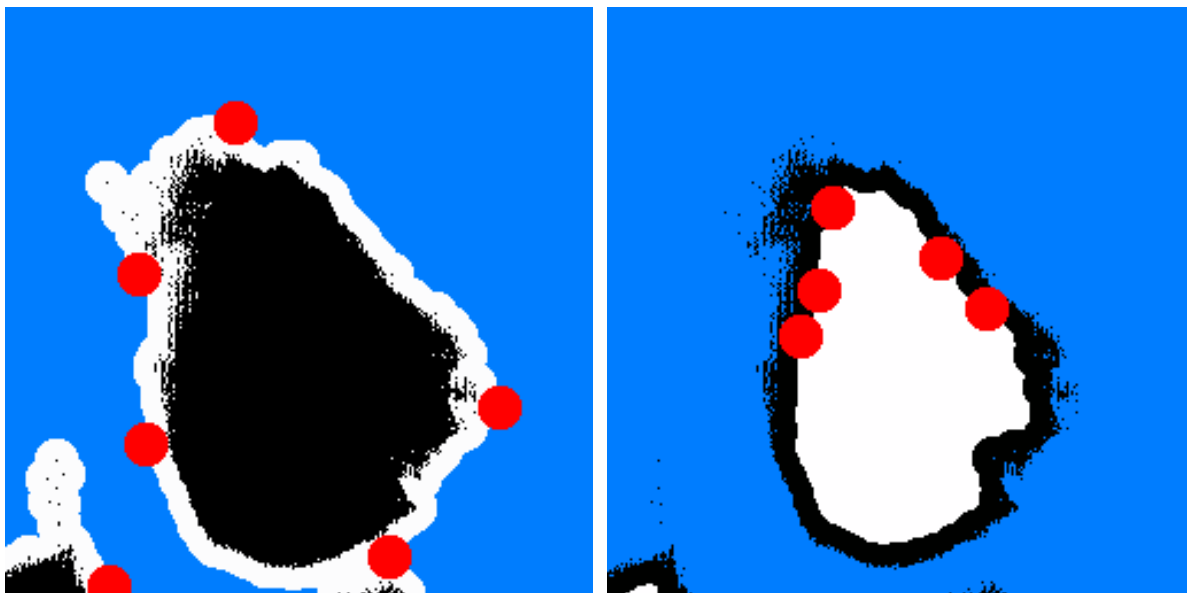
Írány szerinti wavelet információ: klasszifikációs eljárás bemenete. Orvosi, stb. alkalmazások. I. W/avi

Nemlineáris eljárások morfológiai feldolgozás

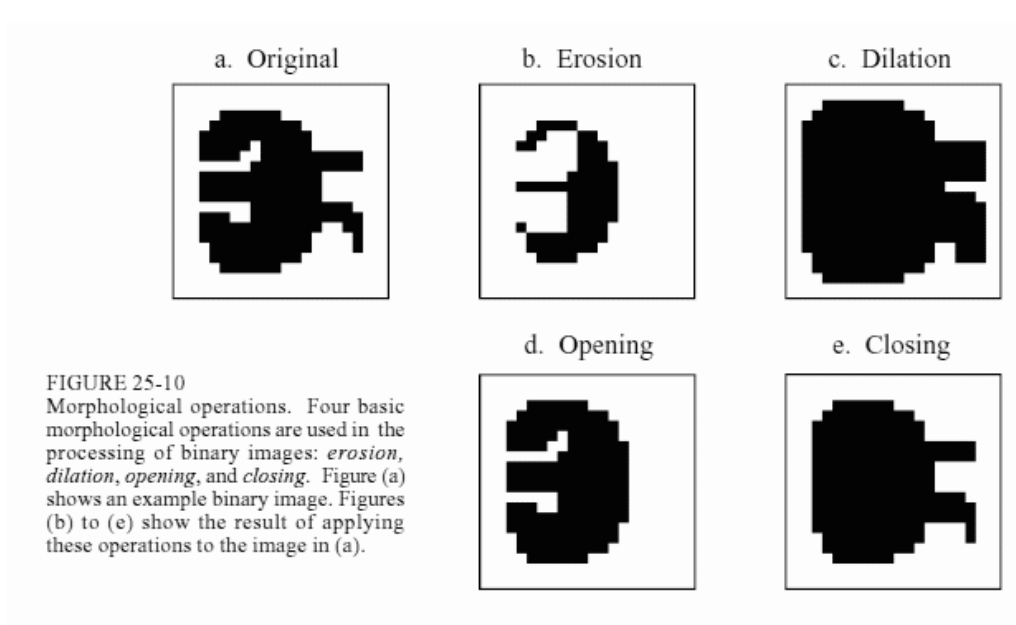
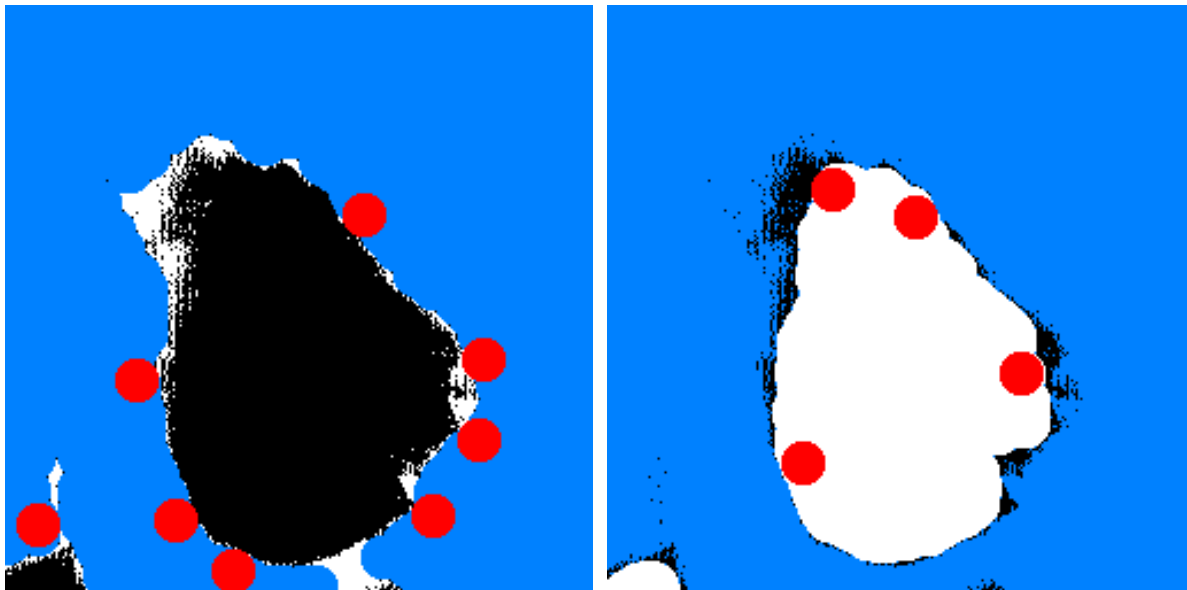
Wavelet amplitúdó vágás: nemlinearitás.

Fekete-fehér kép.

Dilatáció (ha objektummal érintkezik, akkor objektum) és erózió (ha háttérrel érintkezik, akkor háttér):

Zárás (dilatáció, majd erózió) és nyitás (erózió, majd dilatáció):

a. Original fingerprint

b. Skeletonized fingerprint

